

Сталий розвиток

Лекція №10

Восьма ціль сталого розвитку: ГІДНА ПРАЦЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Викладач: к.т.н., доц. кафедри екології Корбут Марія Броніславівна

Україна опинилась у «пастці хронічних криз». В економіці країни протягом тривалого часу спостерігалися негативні процеси деіндустріалізації, превалювання сировинного низько-технологічного виробництва, втрати наукового потенціалу та відтоку професійних кадрів, збільшення морального і фізичного зносу основних засобів.

Відповідно і в структурі експорту переважають товари та послуги з низькою доданою вартістю, тоді як частка високотехнологічної продукції та послуг становить лише 5,5%. Для порівняння: за даними ЮНІДО, у технологічній структурі експорту переробної продукції світу частка високотехнологічної продукції становить 20%.

Зависокий рівень імпортозалежності спричинений нездатністю національної економіки належним чином задовольнити внутрішній попит на непродовольчі товари та енергоносії при великій ємності цього ринку та наявності внутрішнього потенціалу.

На тлі проблем обмеженого доступу до фінансових ресурсів для України характерним стало формування досить низької інвестиційної активності. Частка валового нагромадження основного капіталу у ВВП України у 2015 році була найнижчою за весь період незалежності (13,5%), що майже удвічі менше рівня окремих європейських країн. Такий рівень перешкоджає модернізації економіки, знижує фондівддачу виробничого обладнання та не сприяє підтримці виробничого потенціалу, здатного створювати конкурентоспроможний продукт. Як наслідок, рівень енергоемності ВВП в Україні (0,28)¹ майже втричі перевищує європейський аналог (0,1), матеріалоемність ВВП (0,881) перевищує європейську (0,44) удвічі. У поєднанні з низькою продуктивністю праці, яка становить 17,2 тис. дол. США, або на 77,7% менше європейського рівня, це посилює процеси витіснення вітчизняних виробників із конкурентних ринків.

Водночас неефективна господарська діяльність призводить до підвищення техногенного навантаження на екологічну систему країни, а отже, до поступового знищення навколишнього природного середовища.

¹ За розрахунками Мінекономрозвитку

Існуюча ситуація не може гарантувати сталого зростання та прискореного подолання на цій основі розриву в обсягах ВВП на одну особу між Україною та найбільш розвиненими країнами.

Крім того, триваюча економічна депресія су-проводжується втратою робочих місць, економічним занепадом багатьох населених пунктів, масовою трудовою міграцією економічно активного населення до інших країн.

У 2014–2016 роках всі зазначені системні негативні процеси посилились унаслідок окупації АР Крим, а також затяжного військового конфлікту на сході країни, який призвів до того, що окремі райони Донецької та Луганської областей опинилися поза контролем Уряду України.

Додатковими перепонами на шляху розвитку виробничого сектору стали: ускладнення міжнародних відносин із країною – основним торговельним партнером (РФ); руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури на території військового конфлікту; втрата міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі; недоступність енергетичної сировини (вугілля); суттєве зростання інвестиційних ризиків. Як наслідок, у 2015 році девальвація гривні перевищила 80% у середньорічному розрахунку, інфляція становила 48,7%, падіння промислового виробництва – 13%, падіння ВВП України досягло 9,8% (без урахування окупованого Криму та частини зони проведення АТО), відновилася тенденція до зростання безробіття.

За підсумками 2016 року відбулося незначне підвищення ВВП (на 2,3%) при зростанні промислового виробництва на 2,8% та уповільненні інфляції до 13,9% у середньорічному розрахунку. Але такі темпи є вкрай недостатніми.

Необхідною умовою переходу до сталого економічного зростання є реалізація стратегії активного інклюзивного розвитку, яка б могла гарантувати щорічні темпи приросту ВВП на 6–7% і, як мінімум, подвоєння обсягів виробництва. Це забезпечить відчутне підвищення рівня життя населення країни і запустить ланцюговий процес перетворень у напрямі досягнення всіх інших цілей сталого розвитку.

Таке зростання можливе лише за умови реалізації структурно-інноваційної моделі розвитку, інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва.

Основою структурно-інноваційних перетворень мають стати:

- інноваційна вісь з пріоритетних виробництв, які будуть вітчизняними флагманами у впровадженні інноваційних технологій і навколо яких формуватимуться сучасні кластери;
- сектор стартапів, який у розвинених країнах переважно виступає провідником науково-технічного прогресу й розвитку конкурентного середовища економіки країни;
- сектор малого і середнього підприємництва, роль якого у забезпеченні зайнятості і добробуту населення є виключно важливою. Інституційна підтримка розвитку МСП сприятиме поступовому покращенню позиції України за рейтингом Doing Business щодо легкості ведення бізнесу (більше ніж на 60 пунктів у рейтингу на кінець 2030 року);
- великі експортери, завданням яких є просування вітчизняних високотехнологічних товарів на зовнішні ринки;

- інституції, що сприятимуть залученню інвестицій в Україні та створенню сприятливих умов для інвестування в українську економіку.

Досягнення цілі апріорі передбачає збільшення частки валового нагромадження основного капіталу у структурі ВВП України (до 28% у 2025 році та її стабілізація на рівні 22% у 2030 році), яке надасть можливість поступово підвищити коефіцієнт інтенсивності оновлення виробничих потужностей (до 0,35 у 2030 році) та відійти від сировинно орієнтованої структури економіки. Створення імпульсів для прискореного розвитку технологій та інновацій дозволить збільшити утрічі частку високотехнологічної продукції та послуг у структурі експорту за п'ятнадцять років.

На цій основі підвищення ефективності національної економіки, а саме, зменшення матеріалоємності ВВП (до 0,77 у 2030 році) та енергоємності виробництва при майже дворазовому зростанні продуктивності праці сприятиме досягненню сталого соціально-економічного розвитку.

Основою стратегічного курсу до 2030 року має стати впровадження інноваційної моделі, модернізація інфраструктури та зростання економіки внаслідок структурної перебудови, а відтак, утвердження України як високотехнологічної держави.

Рекомендації щодо досягнення цілі:

- покращання умов для ведення бізнесу, в т.ч. шляхом удосконалення регуляторних умов, спрощення процедури адміністрування податків та зборів, встановлення простих і прозорих правил оподаткування, створення сприятливого інвестиційного клімату;

- запровадження інструментів стимулювання пріоритетних (не більше 5) видів економічної діяльності, які відповідають принаймні таким критеріям: мають високу додану вартість, експортний потенціал та є інноваційними;

- створення стимулів для активізації технічної модернізації та інноваційної діяльності, у т.ч. приділення особливої уваги секторам з високою доданою вартістю і працемістким секторам проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць, підприємництву, творчості й інноваційній діяльності та заохочує розвиток мікро-, малих і середніх підприємств, у т.ч. шляхом надання їм доступу до фінансових послуг;

- проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць, підприємництву, творчості й інноваційній діяльності та заохочує розвиток мікро-, малих і середніх підприємств, у т.ч. шляхом надання їм доступу до фінансових послуг;

- підвищення ефективності інноваційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня їх економічного розвитку, що сприятиме єдності економічного простору, розширенню та поглибленню міжрегіональних економічних зв'язків, розвитку внутрішніх товарних ринків;

- створення стимулів для упровадження раціональних моделей споживання на засадах сталого розвитку та недопущення погіршення стану навколишнього середовища;
- сприяння повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх жінок і чоловіків, а також захисту трудових прав і забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих.